

Eremu mistotik irteteko edo hartan
sartzeko udal ekimenei
buruzkoa

Defensor del Pueblo
de Navarra
Nafarroako Arartekoa

NAFARROAKO ARARTEKOAREN TXOSTENA,
NAFARROAKO PARLAMENTUAK ESKATUTA
EGINA, EREMU MISTOTIK IRTETEKO EDO
HAR- TAN SARTZEKO UDAL EKIMENEI
BURUZKOA

2017

Defensor del Pueblo
de Navarra
Nafarroako Arartekoa

Izenburua: **Nafarroako Arartekoaren txostena, Nafarroako Parlamentuak eskatuta eginga, eremu mistotik irteteko edo har- tan sartzeko udal ekimenei buruzkoa.**

Argitaratzailea: Nafarroako Foru Komunitateko Arartekoaren erakundea

© 2017ko, Maiatza

Diseinua eta maquetazioa: Carlos Fernández Prego

AURKIBIDEA

**Defensor del Pueblo
de Navarra**
Nafarroako Arartekoa

AURKIBIDEA

I. SARRERA. TXOSTENAREN ARRAZOIA ETA XEDEA	11
II. NAFARROAKO ARARTEKOAREN ESKUMENA, TXOSTENA EGITEKOA	15
III. ALDEZ AURRETIKO GOGOETAK	19
IV. GAUR EGUN EREMU EZ-EUSKALDUNEAN DAUDEN UDALERRIAK EREMU MISTOAN SARTZEARI BURUZKO GOGOETAK	27
V. GAUR EGUN EREMU MISTOAN DAUDEN UDALERRIAK EREMU EZ-EUSKALDUNEAN SARTZEARI BURUZKO	43
VI. AZKEN GOGOETAK	63

SARRERA TXOSTENAREN
ARRAZOIA ETA XEDEA

**Defensor del Pueblo
de Navarra**
Nafarroako Arartekoa

I. Sarrera txostenaren arrazoia eta xedea.

2017ko maiatzaren 15ean egindako bilkuran, Nafarroako Parlamentuko Eledunen Batzarrak honako erabaki hau hartu zuen, Geroa Bai, EH Bildu Nafarroa, Podemos-Ahal Dugu eta Unión del Pueblo Navarro talde parlamentarioek eta Izquierda-Ezkerrako eta Nafarroako Alderdi Popularreko foru parlamentarien elkarteek eskatuta.

11

“Nafarroako Arartekoari eskatzea txosten bat urgentziaz egin dezan, zehazte aldera udalerrri bartzuk eremu mistotik irteteko edo hartan sartzeko udal ekimenek herritarren egungo hizkuntza esku-bideak errespetatzen dituzten eta Euskarari buruzko Foru Legearen eta Eskualdeetako eta Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutunaren helburuen araberakoak diren”.

Eledunen Batzarraren erabakia 2017ko maiatzaren 16an igorri zitzaion Nafarroako Arartekoaren erakundeari, eta haren erregistroan alta eman zitzaion. Erabaki horri Geroa Bai, EH Bildu Nafarroa, Podemos-Ahal Dugu eta Izquierda-Ezkerra talde parlamentarioen eskaeraren testua gehitu zitzaion, Nafarroako Arartekoak urgentziazko txostena egin

zezan Zizur Zendeako Udalak 2017ko maiatzaren 10ean onetsitako ekimenari buruz; izan ere, udal horrek Euskarari buruzko Foru Legeko eremu mistotik irtetea eskatzen zuen. Zehazki, erantsitako idazki horretan Nafarroako Arartekoari iritzia eskatzen zitzaion honako alderdi hauei buruz:

- Ea udal ekimenak herritarren egungo hizkuntza eskubideak errespetatzen zituen.
- Ea ebazpen hori Euskarari buruzko Foru Legearen helburuen araberakoa den.
- Ea ebazpen hori Eskualdeetako eta Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutunaren helburuen araberakoa den

NAFARROAKO ARARTEKOAREN
ESKU-MENA TXOSTENA
EGITEKOA

**Defensor del Pueblo
de Navarra**
Nafarroako Arartekoa

II. Nafarroako arartekoaren esku-mena txostena egitekoa.

Nafarroako Parlamentuko Eledunen Bartzarraren eskaera aztertuta, erakunde honek jo zuen bat zetorrela Nafarroako Foru Komunitateko Arartekoari buruzko uztailaren 3ko 4/2000 Foru Legeko 16.d) artikuluan xedatutakoarekin.

15

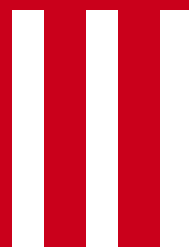
Arau horren arabera, Nafarroako Arartekoak txostenak egin ditzake bere eskumenen esparruan, zeina baita Konstituzioak eta Nafarroako Foru Eraentza Berrezarri eta Hobetzeari buruzko Lege Organikoak babestutako eskubide eta askatasunak defendatzea eta hobetzea.

Eskaera kasuan kasuko udalaren borondatea

–Euskarari buruzko abenduaren 15eko 18/1986 Foru Legeko eremu mistotik irtetekoa zein bertan sartzekoa adierazten duten udal ekimenei buruzkoa da, eta, halaber, planteatzen du ea udal ekimen horiek Euskarari buruzko Foru Legearen eta Eskualdeetako eta Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutunaren (Estrasburgon, 1992ko azaroaren 5ean egin zen itun hori)

helburuen araberakoak diren eta hizkuntza eskubideak errespetatzen dituzten.

ALDEZ AURRETIKO GOGOETAK

**Defensor del Pueblo
de Navarra**
Nafarroako Arartekoa

III. Aldez aurretiko gogoetak.

Txostenaren edukian sartuta, beste ezer baino lehen, erakunde honek egokitzen du aipa- tzea bere iritziz txosten-eskaeran aipatzen diren udal ekimen guztiek honako ezaugarri hauek badauzkatela:

- a) Ezin dira hartu Nafarroako Foru Eraentza Berrezarri eta Hobetzeari buruzko Lege Organi- koaren 19.c) artikuluan jasota dagoen udalen legegintza- ekimenaren esparruko egintzatat edo erabakitzen. Nafarroako Udalen Legegintza- ekimena arautzen duen mar txoaren 25 eko 4/1985 Foru Legeak garatu zuen gero ekimen mota hori.

- b) Ezin dira, ezta ere, hartu Euskarari buruzko Legearen 5.1.b) artikulua- ren bigarren paragrafoa- ren –gaur duen testuaren arabera– esparruan hartutako erabakitzen, zeren eta arau horrek ezartzen baitu eremu misto hori hedatu ahalko dela Arangu- rengo, Belaskoaingo, Galarko eta Noain-Elor- tzebarko udaletara, baldin eta toki korporazio horie- tako bakoitzeko Osoko Bilkurak gehiengo osoz hartzen badu erabakia, eta erabakiak eragingarri-

tasun osoa izan dezan, Nafarroako Aldizkari Ofizialean argitaratu beharko dela.

c) Ekimen horiek udalen borondate politikoa adierazten dute; hain zuzen ere Euskarari buruzko Foru Legeko eremu batetik bestera pasatzeko borondate politikoa. Horrenbestez, erabaki edo adierazpen politiko batzuen aurrean gaude, zeinek ez baitute egintza administratibo baten indar exekutibo edo ebazpenekoa, eta, horrenbestez, inongo eragin juridikorik ez dutenak herritarren hizkuntza eskubideetan.

d) Udal ekimen edo erabaki horiek aukera politikoen esparruan sartzen diren adierazpen politikotzat hartu behar dira; horrenbestez, ezin dira politikaren eta aukera desberdinen adierazpenaren alor horretatik kanpo balioetsi, zeren eta ez baitute birtualitate juridikorik.

e) Ekimen horiek ezin dute juridikoki baldintzatu Nafarroako Parlamentuaren eskumena, bakarrik botere publiko horri baitagokio euskararen lege-araubidearen esparrua eta herritarrengan dauzkan

eraginak zehaztea, Nafarroako Foru Eraentza Berrezarri eta Hobetzeari buruzko Lege Organikoaren 9.2 artikulua xedatzen duen beza- la: “Foru lege batek eskualde horiek zehaztu...”. Horrenbestez, txosten-eskaeran aipatzen diren udal erabakiek ez dute nahasten eta ezin dute nahasi Nafarroako Parlamentuak, bere legegintza- botereaz baliatuta, daukan ahalmena, euskararen araubide juridikoari buruz egokientzat jotzen duena xedatzekoa, goragoko maila duten arauak errespetatzeaz beste mugarik gabe (Konstituzioa, Eskualdeetako eta Eremu Urriko Hizkuntzen Euro- pako Gutuna eta Nafarroako Foru Eraentza Berre- zarri eta Hobetzeari buruzko Lege Organikoaren 9.2 artikulua).

f) Aurrekoa gorabehera, Nafarroako Parla- mentua osatzen duten talde parlamentarioek, beren erabakiak hartzeko, udal erabaki horiek har ditzakete kontuan, beste elementu batzuen artean, udalerrri bateko biztanleriaren ordezkarien borondatea adierazten duten neurrian eta, azken batean, herritarrek udalerrri horretan euskara erabiltzeko edo berreskuratzeko edo kontrakoa

egiteko daukaten borondatea adierazten duten neurrian.

Bestetik, beharrezkotzat jotzen dugu aipatzea ezen, txosten-eskaera “udal ekimenei” buruzkoa bada ere, erakunde honen ustez, Eledunen Batzarra planteatzen ari dena, azken batean, dela ea eremu mistotik eremu ez-euskaldunera pasatzea edo eremu ez-euskaldunetik eremu mistora pasatzea bat ote datozen Euskarari buruzko Foru Legearen eta Eskualdeetako eta Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutunaren “helburuekin”. Hau da, gure ustez galdetzen digutena da ea Nafarroako Parlamentuak –eta ez, horrenbestez, udalek, ez baitira eskudunak erabaki hori hartzeko– azkenean hartuko lukeen erabakiak helburu horiek errespetatuko ote lituzkeen. Hori dela eta, gai hori ikuspegi horretatik landuko dugu txosten honetako hurrengo puntuetan, zeren eta gure ustez horixe baita gaiaren mamia.

Gai hori balioesteko, honako hauek hartu ditugu “erreferentziako parametro” gisa, hau da, gaia arautzen duen edo, kasua bada, inspiratzen duen antolamendu juridiko gisa: Konstituzioa, Nafarroako Foru Eraentza Berrezarri eta Hobetzeari buruzko Lege Organikoa, Euskarari buruzko Foru Legea (jakinda zeinen deigarri gerta daitekeen foru lege

horren aldaketa batek parametro gisa hartzea foru lege beraren gainerakoan ezarrita-koa; izan ere, koherentea da horrela jokatzea, zeren eta txosten honen xedea ez baita konstitu- zionaltasunari buruzko azterketa bat egitea, ez delako hori Eledunen Batzarrak bere eskaeran bilatzen duena, baizik eta azterketa bat egitea eta balioestea udalerrri batzuk eremu mistoan sartzea edo hartatik irtetea bat ote datorren, foru legeak, oro har, dauzkan printzipio eta helburuekin) eta Eskualdeetako eta Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna.

Horrenbestez, hemen ez dugu egiten eremu mistoarekin lotutako ekimenen edo neurrien kons- tituzionaltasunari edo legezkotasunari buruzko txosten bat, baizik eta udalerrriak eremu misto horretara edo eremu ez-euskaldunera pasatzeari buruzko txosten bat, Euskarari buruzko Foru Legearen beraren (1.2 artikulua) eta Eskualdeetako eta Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutunaren helburuen ikuspuntutik.

IV

GAUR EGUN EREMU
EZ-EUSKALDUNE- AN DAUDEN
UDALERRIAK EREMU MISTOAN
SARTZEARI BURUZKO
GOGOETAK.

**Defensor del Pueblo
de Navarra**
Nafarroako Arartekoa

IV. Gaur egun eremu ez-euskaldune- an dauden udalerriak eremu mistoan sartzeari buruzko gogoetak.

Behin adierazita eskusiboki Nafarroako Parla-
mentuari dagokiola erabakitzea udalerrri batek
Euskarari buruzko Foru Legeak ezartzen dituen hiru
eremuetako batean edo bestean egon behar duen, aurreratu
beharra dago udalerrri bat edo ba- tzuk Nafarroako eremu ez-
euskaldunetik eremu mistora aldatzea, erakunde honen
iritziz, bat dato- rrela eta ados dagoela, lehenbizi, Euskarari
buruz- ko Foru Legearen 1. artikulua zehazten dituen
“ezinbesteko helburuekin”.

27

Foru lege horrek, bere lehenengo arauan, xedatzen du
helburu duela euskararen erabilera “arrunta” arautzea
gizarte bizikidetzaren esparrue- tan; horrenbestez, erabilera
“ofizialarenaz” beste eremu batean sartzen da, Nafarroan
aplikatzekoak diren neurriak ezartzearen bitartez.

1.2 artikulua horrek berak foru legearen “ezin-
besteko helburuak” zehazten ditu; honako hiru hauek dira, hain
zuzen:

- a) Herritarrek euskara jakin eta erabiltzeko duten eskubidea babestea eta hori betetzeko tres- nak zehaztea.
- b) Euskararen berreskurapena eta garapena begiratzea Nafarroan, euskararen erabilera susta- tzeko neurriak adieraziz.
- c) Euskararen erabilera eta irakaskuntza bermatzea, borondatezkotasun, mailakatze eta errespetu irizpideei jarraikiz, Nafarroako errealitate soziolinguistikoaren arabera.

1.2 artikuluko helburu horiek dira Euskarari buruzko Foru Legeak bere atarikoan bertan egiten dituen gogoeten adierazpen normatiboa, zeina loteslea baita botere publiko guztientzat. Atariko horren arabera, jotzen da euskara honakotzat jo- tzen dela Nafarroan (aipamenak ia hitzez hi- tzekoak dira):

- Foru Komunitatearen kultur ondare nagusia.
- Bizitza sozialaren ezinbesteko euskarria.

- Identifikazio kolektiborako osagaia.
- Gizarteko kideen artean bizikidetzarako eta ulermenerako faktorea.
- Berezko historiaren ikur eta lekukoa, belau- naldiz belaunaldi euskara erabili duten herrietako esperientzia kolektiboa bildu, begiratu eta transmititzen duen heinean.
- Nafarroako Foru Komunitatea harro sentia- razten duen ondarea.
- Nafarroako Foru Komunitateak babestu behar duen altxorra, haren hondatzea eta galera saihestuz.
- Botere publikoek errespetu eta babes berezia eman beharreko kultur ondarea, Konstituzioaren 3.3 artikulua ezarri bezala.

Horrenbestez, Nafarroako Parlamentuak eremu mistoa udalerrri gehiagorekin zabaltzea erabaki- tzen duen neurrian, Nafarroako Foru Komunitatea bere hizkuntzaren kultur ondarea modu berezian babesten egonen da, euskarak

bizitza sozialaren ezinbesteko euskarri gisa duen rola handituz, gizarteko kideen arteko bizikidetzeta eta ulermena erraztuz, euskara erabiltzen duten herrien esperientzia datozen belaunaldientzako begiratuz eta transmitituz, altxor kultural hori babestuz eta kultur ondare horren hondatzea eta galera saihestuz.

Hartara, Nafarroako eremu euskaldunean euskararen hizkuntza ofizialaren izaera hartzen duen bitartean, Nafarroako eremu mistoan (zeinean legeak aitortzen baitu hizkuntza hori existitu egiten dela, errealitate soziolinguistikoan presentzia txikiagoarekin, zeren eta hizkuntza hori existituko ez balitz edo hura erabakitasunez berreskuratzeko helbururik ez balego, ez bailitzateke “mistoa” izan) botere publikoek honako betebeharrak daukate:

- Euskararen garapena babestea eta berreskuratzea, haren erabilera sustatzearen bitartez [Euskarari buruzko Foru Legearen 1.2.b) artikulua];
- haren erabilera bermatzea borondatezko tasun, mailakatze eta errespetu irizpideei jarraikiz eta Nafarroako errealitate soziolinguistikoaren arabera

[foru lege beraren 1.2.c) artikulua], eta

- herritarrek Nafarroako berezko hizkuntza hori jakin eta erabiltzeko duten eskubidea babestea, hori betetzeko tresnak zehaztuz [foru lege beraren 1.2.a) artikulua].

Azken batez, eremu mistoa zabaltzen den neurrian, agerian geratzen da Nafarroako Foru Komunitateko botere publiko eskudunek (kasu honetan, botere legegilea) bete egiten dutela Espainiako 1978ko Konstituzioaren 3.3 artikulua agindutakoa, alegia, euskarari babesa eta errespetu berezia ematea, kultur aberastasun eta ondare gisa. Konstituzio Auzitegiak gogorarazi du “1978ko Konstituzioak nazio espainiarraren errealitate eleanitza aitortzen duela, eta jada ekainaren 26ko STC 32/1986, FJ 1, epaian adierazi zuenez, errealitate horretan berresten da onargarri ez ezik, sustatzeko modukoa ere baden kultur balio bat, zeinak errealitate horretatik ondorio juridiko batzuk lortzen baititu, Espainiako hizkuntza desberdinei izaera ofiziala emateko aukerari begira, haiek guztiak eraginkortasunez babesteari begira eta hizkuntzaren arloko banakako eskubide eta betebeharrak eratzeari begira” (irailaren 26ko 165/2013 epaia).

Halaber, Konstituzioaren arabera euskarak daukan kultur ondarearen (ondare ez-material edo ukiezina) izaera horretan, aplikatzekoak zaizkio Konstituzioaren beste hiru artikulua: horietatik bi politika sozialen eta herritarren eskubideen printzipio gidariak dira, legeria positiboaren arabera; hirugarrena, berriz, autonomia erkidegoen eskumenari edo eginkizunari dagokio:

- Konstituzioaren 44.1. artikulua, botere publikoak agintzen dituen kultura eskuratzea bultzatu eta babes dezatela, guztiek baitute kulturarako eskubidea.
- 46. artikulua arabera, botere publikoaren betebeharra da Espainiako herrien historia-, kultura- eta arte-ondarearen iraupena –bai eta hura osatzen duten ondasunena ere– bermatzea eta aberastu dadin sustatzea, edozein izan ere horien araubide juridikoa eta titulartasuna.
- 148.1.17. artikulua aukera ematen die autonomia erkidegoei beren gain hartzeko “kultura sustatzearen” arloko eskumenak (horrenbestez, funtzio publikoak eta haiek dakartzaten betebeharrak).

Ikus daitekeen bezala botere publiko eskudun guztien betebeharrak konstituzionalak da Espainiako herrien kultur ondarea –bai eta hura osatzen duten ondasunak ere, horien artean euskara– begiratu eta sustatzea.

Horiexek dira Konstituzioak eta 1986ko Euskarari buruzko Foru Legeak jasotzen dituzten termino zehatzak, eta horiexek behartzen dute Nafarroako Parlamentua, Nafarroako herriaren borondatearen ordezkaria eta organo legegilea izatearen nolakotasun bikoitza baitu, euskara Nafarroan babestu eta sustatzera, eta horrek guztiak, izan ere, ederki ekar dezake euskarak Nafarroan, edo haren zati batzuetan, daukan babes-maila zabaltzea edo babes horri intentsitate handiagoa ematea.

Orain arte eremu ez-euskaldunean zeuden udalerriak eremu misto horretan sartzeak, hartara, ainguratze konstituzional erabatekoa du eta bat dator Euskarari buruzko Foru Legearen ezinbesteko helburuarekin, 1.2.b) artikuluan ezarritakoarekin: “Euskararen berreskurapena eta garapena begiratzea Nafarroan, euskararen erabilera sustatzeko neurriak adieraziz”.

Erakunde honek uste du horixe dela udalerririk batzuk eremu ez-euskaldunetik eremu mistora aldatzearekin bilatuko

litzatekeen berreskura- tzearen eta garatze zein aberastearen helburua, baldin eta Nafarroako Parlamentuak erabaki hori hartzen badu; izan ere, horri dagokionez, jotzen da udalerrri horiek eremu mistoan sartzea bat dato- rrela Konstituzioaren eta Euskarari buruzko Foru Legearen helburuekin, eta, horrenbestez, euskal- dunen hizkuntza eskubideak errespetatzen ditue- la.

Halaber, ikusten da ezen, onesten bada, neurri hori bat etorriko dela Eskualdeetako eta Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutunarekin –1992ko azaroaren 5ean onetsi zen Estrasburgon, eta Espainiak berretsia du (2001eko irailaren 15eko EAO)–. Gutuna nazioarteko itun bat da, Espainia- ko antolamendu juridikoan sartu dena eta botere publiko guztiek bete beharrekoa¹.

¹ Konstituzio Auzitegiaren martxoaren 17ko 56/2016 epaiak adierazten du ezen, autonomia estatutu batek autonomia erkidego bateko hizkuntza eta hizkuntza- modalitate berezkoak babesten dituen neurrian, “zalantzarik gabe aplikatzekoak direla Eskual- deetako eta Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutunaren xedape- nak, Espainiako Estatuaren adierazpenaren terminoetan; adierazpen hori Gutuna berresteko 2001eko otsailaren 2ko tresnan jasota dago (2001eko irailaren 15eko 222. EAO)”.

Eskualdeetako eta Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutunari buruz, ikus CLOTET I MIRÓ, Maria-Àngels, “La Carta Europea de las Lenguas Regionales o Minoritarias”, Revista de Instituciones Europeas, Madril, 1994, 529-562 orrialdeak

Espainiako Estatuak Europako gutun hori berresteko tresnaren arabera, euskara eremu euskaldunean eskualdeko edo eremu urriko hizkuntza baten gisara hartu behar da, zeren eta hizkuntza ofiziala baita Nafarroako Foru Eraentza Berrezarri eta Hobe- tzeari buruzko Lege Organikoaren arabera.

Halaber, berrespen-tresna horren arabera, euskara Nafarroako eremu mistoan ere eskualdeko edo eremu urriko hizkuntza gisa hartu beharra dago, zeren eta Nafarroako antolamendu juridiko- ak babestutako hizkuntza baita, bera tradizioz hitz egin den lurraldeetan.

Alabaina, eremu euskaldunean Gutunaren III. atalean aipatzen diren xedapenak aplikatzekoak diren bitartean – zehazki, 8, 9, 10, 11, 12, 13 eta 14. artikulua, berariaz aipatzen diren zehaztapenekin–, eremu mistoan soilik dira aplikatzekoak Gutunaren III. ataleko xedapenetatik arrazoiz aplikatzea daitezkeenak Gutunaren 7. artikuluan ezarritako helburu eta printzipioekin bat. Horrenbestez, Europako Gutunak eskaera-maila txikiagoa du eremu mistorako eremu euskaldunerako baino, baina, hala eta guztiz ere, une oro bete beharra dago Gutunak hizkuntzari, hitz egiten den toki guztietan, eskaintzen dion babesa.

Araudiaren bereizkuntza horrek berekin dakar eremu mistoan, Gutunaren 7. artikulua- ren arabera, ondoko “helburuak eta printzipioak izango direla” botere publikoen “politika, legedia eta jardunaren oinarria”, euskarari dagokionez (Europako Gutuna- ren 7. artikuluko “eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak” adierazpidearen orde- z, “euskara” hitza erabili dugu, Estatu espainiarrak gutuna berreste- rakoan bere egindako konpromisoak ikusarazteko; izan ere, Nafarroako botere publikoek eta, bereziki, botere legegilea, behartzen baitituzte):

- a) Euskara aitortzea, kultur aberastasunaren erakuslea da eta.
- b) Euskarak hartzen duen geografia-eremua errespetatzea; hala, beraz, administrazio-banake- tak, lehendik hor zeudenak nahiz berriak, ez dira oztopo izango hizkuntza hori sustatzeko.
- c) Euskara sustatzeko ekintza seguru baten beharra, hizkuntza hori babestearren.

- d) Euskara bizitza publikoan eta pribatuan ahoz eta idatziz erabiltzea erraztu eta sustatzea.
- e) Itunak hartzen dituen esparruetan, harremanak sortu eta garatzea erregioetako edo euskara erabiltzen duten taldeen eta Estatu berean hizkuntza hori erabiltzen duten beste talde batzuen artean, bai eta kultur harremanak sortzea beste hizkuntza batzuek erabiltzen dituzten Estatuko beste talde batzuekin ere.
- f) Euskara irakasteko eta ikasteko modu eta bitarteko egokiak jartzea, egoki iritzitako maila guztietan.
- g) Bitartekoak jartzea euskara hitz egiten den eremu batean bizi baina hizkuntza hori hitz egiten ez dutenen esku, nahi izanez gero hizkuntza hori ikas dezaten.
- h) Euskarari buruzko azterketak eta ikerketak sustatzea unibertsitateetan edo erakunde baliokideetan.
- i) Itun honek biltzen dituen arloetan, nazioz gaundiko trukerako era egokiak sustatzea.

j) Aldeek konpromisoa hartu dute ezabatzeko, oraindik egon ez badute, euskara erabiltzeko egon daitezkeen bereizketa, bazterkeria, murriztapen edo lehentasun justifikatu gabe oro, alegia, hizkuntza hori ahultzea edo hori mantendu edo garatzea arriskuan jartzea helburutzat izan dezaketenak.

k) Euskararen aldeko neurri bereziak hartzea, helburua euskara erabiltzen dituztenen eta gaineko herritarren arteko berdintasuna bultzatzea edo hiztun horien egoera partikularrak aintzat hartzea bada. Neurri horiek ez dira hartuko eremu zabalagoa duten hizkuntzetako hiztunen aurkako diskriminazio-ekintzatzat.

l) Aldeek konpromisoa hartu dute, neurri egozkiak erabilita, herrialde guztiko hizkuntza-taldeen arteko elkar ulertzea sustatzeko. Horretarako, batez ere, euskararekiko errespetua eta horrengatik ulemena eta tolerantzia jasoko dute herrialdean eskaintzen den hezkuntzan eta prestakuntzaren helburuen artean, eta helburu bera lortzera animatuko dituzte komunikabideak.

m) Aldeek konpromisoa hartu dute euskarari buruzko politikak definitzerakoan kontuan hartzeko hizkuntza horiek erabiltzen dituzten taldeek adierazitako beharrianak eta gurariak. Aldeei eskatu zaie, beharrezkoa denean, euskal hiztunekin zeri- kusia duten gaiei buruz agintariak aholkatzeko organoak sortzeko.

Horri guztiari dagokionez, erakunde honek uste du Nafarroako Parlamentuak Euskarari buruzko Foru Legea aldatuz eta eremu mistoan udalerrri gehiago sartuz har dezakeen neurriak Eskualde- tako eta Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutunaren helburuak betetzen eta aplikatzen dituela, hain zuzen ere 7. artikuluan zehaztutakoak, eta, horrenbestez, udalerrri horietan bizi diren edo jar- duten duten herritar euskaldunen hizkuntza esku- bideak bermatzen dituela. Udalerrri gehiago eremu mistoan sartuz, botere publikoek aitortzen dute euskara kultur aberastasun bat dela, eta konpro- misoa hartzen dute hizkuntza hori sustatzeko neu- rriak hartzeko. Neurri horiek botere publiko bako- tzak zehaztuko ditu, antolamendu juridikoak aitortzen dion autonomiarekin.

Hori dela eta, erakunde honek ondorioztatzen du Euskarari buruzko Foru Legearen helburuen arabera izanen

litzatekeela eskualde ez-eus- kalduneko udalerrri bat edo batzuk eremu mistora pasatzea, baldin eta Nafarroako Parlamentuak josten badu euskaraz badakien edo bera erabiltzen duen populazio bat (giza talde bat dela jota) bada- goela –hizkuntza horrek babes berezi baitu–, edo egiaztatzen badu lurralde batean ezarritako populazioak haren erabilera berreskuratu nahi duela, hori zuzenean nahiz ordezkarien bitartez adierazita; izan ere, azken kasu horretan eskakizun soziolinguistiko bat egonen litzateke, zeina bat etorriko bailitzateke borondatezkotasun, graduatsun eta errealitate soziolinguistikoari erantzutearen printzipioekin.

Nolanahi ere, egokitzen jotzen dugu iradokitzea ezen, azkenean hartzen den legegintza-erabakiak eremu mistoa zabaltzen baldin badu bertan sartuz eremu ez-euskalduneko udalerrriak, hori gauzatzen duen foru legearen zioen azalpenean jaso dadila zabalpen hori bat datorrela euskararen aitor- tzarekin eta behar duen eta babes bereziarekin, bai eta bertako hizkuntza hori berreskuratzeko eta garatzeko helburuarekin ere.

GAUR EGUN EREMU MISTOAN
DAUDEN UDALERRIAK EREMU
EZ-EUSKALDUNEAN SARTZEARI
BURUZKO GOGOETAK

**Defensor del Pueblo
de Navarra**
Nafarroako Arartekoa

V. Gaur egun eremu mistoan dauden udalerrriak eremu ez-euskalduneari sartzeari buruzko gogoetak.

43

Zailtasun handiagoa ikusten dugu legegileak hasieratik, 1986tik, eremu mistoan sartutako udalerrriak eremu ez-euskalduneari sartzeko balizko erabakia dela-eta, hau da, baldin eta Nafarroako Parlamentuaren erabakiek berekin badakarte edo eragiten badute udalerrri jakin batzuetan hizkuntzarako hasieran eman zitzaiona baino babes-maila apalagoa egotea.

Kasu horretan, legegileak hartutako neurria urrundu liteke euskara kultur ondare gisa aitortzearen helburuetatik (Konstituzioaren 3.3 eta 46. artikulua eta Euskarari buruzko Foru Legearen atarikoak) edo kultur aberastasun gisa aitortzeko helburutik (Eskualdeetako eta Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutunaren 7. artikulua); izan ere, erabaki horrekin, botere publikoak etorkizunean ez lirateke jada behartuta egonen eremu mistoari dagozkion ordura artekoak baino neurri trinkoagoak hartzera euskararen erabilera sustatzeko, hura berreskuratu edo babeste aldera, eta, gainera, euskaldunen hizkuntza eskubideen baliatzea geldituko litzateke eremu ez-euskalduneari diharduten administrazioen borondatearen baitan.

Abiapuntutzat hartzen badugu Konstituzioaren 3.3 eta 46. artikuluek, Euskarari buruzko Foru Legearen 1.2 artikulua eta Hizkuntza Eskubideen Europako Gutunaren 7. artikulua botere publikoak behartzen dituztela euskararen erabilera babeste- ra, bereziki errespetatzera, aberastera, berreskuratzea, garatzea eta sustatzea hizkuntza hori presente dagoen eremu edo lekuetan edo herritarrek beren borondatez erabili nahi duten tokietan, eta botere publiko horiek behartzen dituz- tela, halaber, “eskualdeko edo eremu urriko hizkuntzaren esparru geografikoa” errespetatzera, halako moduz non “administrazio-banaketak, lehendik hor zeudenak nahiz berriak, ez diren oztopo izango erregioetako edo eremu urriko hizkuntza hori sustatzeko” (Gutunaren 7. artikulua), ondorioztatu beharra dago ezen eremu mistoan (zeinean, horrenbestez, bere garaian aitortu bai- tzen hizkuntza bazegoela, edo zeinean popula- zioaren talde batek, ez nahitaez gehiengoak, hura berreskuratzeko borondatea baitu) euskarari babes-maila kenduko liokeen edo beheratuko lio- keen legegintza-neurri bat, udalerrri batzuk eremu “ez-euskaldunera” eramateko, urrundu eginen li- tzatekeela arau nagusi horien funtsezko helburue- tatik, eta berarekin ekarriko lukeela Euskarari buruzko Foru Legeak eta hura garatzen duten arauak herritarrei ematen dieten legezko aitortza txikiagoa izatea.

Euskarari buruzko Foru Legeak, jakina den bezala, hiru eremu ezartzen ditu Nafarroan, eta eremu horietako bakoitzari euskaren erabilerarako araubide juridiko bat lotzen dio; aldi berean, arau- bide juridiko horrek herritar euskaldunen eskubide- en estatutua determinatzen du. Eremu euskaldun- ean, euskara hizkuntza ofiziala da eta herritarren eskubideen estatutua bat dator handiena den legezko aitortza horrekin. Eremu mistoan, euskarak babes eta sustapen handiagoa dauka eremu ez-euskaldun- ean baino, eta, horrenbestez, herrita- rren estatutua bat dator babesaren eta sustapena- ren legezko aitortzen horrekin (alabaina, sustape- nari dagokionez, Administrazioari dagokio helburu hori betetzeko egokientzat jotzen dituen neurriak hartzea). Eremu ez-euskaldun- ean, ordea, zeinean euskara, halaber babestu eta sustatu ahal den –baina ez eremu mistoko intentsitate-maila han- diagoarekin–, euskara sustatzeko neurriak har dai- tezke, baldin eta administrazio publikoek hori erabakitzen badute, baina administrazio horiek ez dute hori dela-eta inongo betebeharririk; horrenbestez, herritar euskaldunen eskubideen estatutua bestelakoa da, eta botere publikoari ez zaie ia ezer eskatzen, eremu mistoarekin alderatu- ta, eremu “ez-euskalduna” deitutakoan euskarak duen legezko aitortza dela eta.

Horrenbestez, eremu mistoaren zati bat eremu ez-euskaldunean sartuko lukeen neurri batek, ikuspegi objektibo batetik, euskaren eta hartan dauden eta botere publikoekiko harremanetan era- bilingüe nahi duten herritarren legezko babes-mailaren beherapen bat ekarriko luke. Jakina den bezala, eremu mistoko herritarrek ez dute harremanik soilik kasuko udalarekin (ez baita udalerrri batean dagoen botere publiko bakarra); izan ere, eremu horretan bizilekua izateagatik herritar horiek eskubideen estatutu bat hartzen dute, zeina balia baitzakete botere eta erakunde publiko guztien aurrean, horien jarduketak espazio geografiko horretan eragiten duenean edo hartan proiektatzen denean: kontzejuak, Nafarroako Gobernuak eta bere sektore publiko zabala, unibertsitatea, auzitegiak eta epaileak –Euskarari buruzko Foru Legearen 4. artikuluan aipatzen duen bezala–, Nafarroako Parlamentua, Estatuko Administrazioa, foru erakundeak, erakunde publikoak eta abar. Hori dela eta, eremuz aldatzeak berekin ekarriko luke herritar horiek hizkuntza eskubideen estatutu baten ordean beste bat edukitzea, norainoko txikiagoa duena eta administrazioei eta erakunde publikoiei betebeharrak txikiagoak esleitzen dizkiena; horrenbestez, hori atzerapen bat izan daiteke herritar euskaldunentzat, zeren eta ez bailituzkete aitortuta izanen ordura arte zeuzkaten eskubideak. Izan ere, udalerrri bat

eremu ez-euskaldunera pasatzen bada, ez da gertatuko herritar batzuek udalerrri horretan ustezko eskubide batzuk aitortu gabe zeuzkatela eta une horretatik aurrera estatus berarekin jarraituko dutela; izan ere gertatuko da ezen, udalerrri hori aspalditik kokatuta zegoen eremu mistotik ateratzearekin, herritar horiei berei aurrerantzean ukatu egingen zaizkiela ordura arte aitortuta zeuzkaten eta balia zitzaketen eskubide batzuk.

47

Udalerrri bat eremu batetik bestera eramateak herritarren eskubideen babes-maila dela-eta berekin dakarren beherapen hori modu grafikoago batez ikus daiteke Nafarroako administrazio publikoetan euskara erabiltzea arautzeari buruzko otsailaren 10eko 29/2003 Foru Dekretuaren edukian. 10. artikulua eremu euskalduneko administrazioek administratuekin dauzkaten harremanak arautzen ditu. 15. artikulua eremu mistoko administrazioek administratuekin dauzkaten harremanak arautzen ditu. Alabaina, eremu ez-euskaldunetan, foru dekretuak ez ditu arautzen hizkuntza eskubideak direla-eta administrazioek administratuekin dauzkaten harremanak, eta 17.1 artikulua besterik gabe ezartzen du eremu ez-euskalduneko administrazio publikoek interesdunei eskatuko ditela haiei euskaraz zuzentzen dizkieten dokumentuen gaztelaniazko

itzulpena aldi berean aurkez dezaten, edo itzulpen zerbitzu ofizialak erabili ahalko dituztela herritarrei arreta emateko, herritar horiek, beren eskubideez baliatuta, haietara euskara hutsez jotzen dutenean (eremu horretan, administrazio publikoen jarduketa guztiak gaztela- niaz egin behar dira).

Udalerri bat eremu mistoan sartzeak betebeharrak badakartza botere publikoentzat, baina betebeharrak ez doaz haratago, praktikan; zehazki honako hauek dira betebeharrak: a) euskara sustatzea egokientzat jotzen duten moduan; b) herritarrek euskaraz zuzentzen dizkieten idazkiak hartzea herritarrari itzulpena egin dezan agindu ahal izan gabe (Euskarari buruzko Foru Legearen

17. artikulua), eta c) euskara irakaskuntzan sartzea pixkanaka, progresiboki eta nahikotasunez, bere titularitateko ikastetxeetan euskaraz ikasteko lerroak sortuz eskatzen dutenentzat eta nahi duten ikasleentzat, unibertsitatez besteko mailetan (25. artikulua).

Horri dagokionez, udalerri bat eremu mistoan sartzeak ez dakarzikie gehiegizko zama botere publikoei, ez eta betebeharrak saihetsezinak ere. Haien gutxieneko betebeharrak dira euskara ondare publikotzat aitortzea, hura babestea

eta egokientzat jotzen dituzten baliabide eta tresnak erabiliz sustatzea, autonomiarako eta aukerabide- rako tarte zabalarekin. Hori dela eta, eremu misto- tik eremu ez-euskaldunera pasatzeko arrazoi gisa ez lirateke alegatu beharko hizkuntza horrek toki entitate batentzat izan ditzakeen zamak eta bete- beharrak, zeren eta entitate horrek ez baitu aipatu- takoez beste betebeharririk: euskararekiko errespe- tua adieraztea, hura behar den neurrian babestea eta hura sustatzea egokituz eta arrazoizkotzat jo- tzen dituen bideetatik, bere borondatez beste bete- behar batzuk har ditzan ezertan kendu gabe. Administrazio Publikoetan euskararen erabilera arautzen duen otsailaren 10eko 29/2003 Foru Dekretuak, arestian aipatutakoak, ez die eremu mistoko administrazioei inongo betebehar gaindie- zin edo zama handikorik ezartzen (soilik ageri da erabilera publikoko inprimakiak sortu eta ematea bakarrik interesdunak eskatzen dituenean, eta hori ezin da gehiegizkotzat jo); izan ere, gainerako guz- tian aukerakoa edo borondatezkoa da administrazioentzat.

Konstituzioaren, Euskarari buruzko Foru Lege- aren eta Eskualdeetako eta Eremu Urriko Hizkun- tzen Europako Gutunaren helburuetatik urruntzeaz gainera, 1986an eremu mistoan sartu zen udalerrri bat eremu ez-euskaldunera

pasatzeak eskatuko luke, legegileak egoki ulertuz gero Konstituzioaren

9.3 artikulua botere publikoei ezartzen dizkien segurtasun juridikoaren eta arbitrariotasunaren debekuaren printzipioak, Nafarroako Parlamentuak horretarako behar besteko justifikazioa eta justifikazio egokia ematea.

Baldin 1986tik eremu mistoan dagoen udalerri bat eremu ez-euskaldunera eraman nahi bada, zehaztu beharko lirateke zein diren aldaketa horren arrazoi soziolinguistikoak, zentzu horretan arrisku oro saihesteko.

Udalerri bat eremu ez-euskaldunetik eremu mistora pasatzean jo daiteke Nafarroako Parlamentuak adierazten duela euskara Nafarroako kultur ondare gisa errespetatzeko, babesteko, berreskuratzeko eta garatzeko eta haren erabilera sustatzeko borondatea duela, eta, horrenbestez, txikiagoa da hori justifikatu behar izatearen maila, zeren eta gaztelaniaz besteko hizkuntza bati babes berezia emateko Konstituzioko eta legegileko borondateari erantzuten badio; kontrako kasuan, ordea, 1986tik eremu mistoan dagoen udalerri bat eremu ez-euskaldunera pasatzearenean, a priori funtsezko helburu horietatik aldentzen

den neurria denez eta eremu urriko hizkuntzarako babes-maila txikiagoa dakarrenez, Nafarroako Parlamentuak legegintzako erabaki hori behar beste justifikatu beharko luke, ez dadin esan ahal legegintza-ekimen horrek kultur ondare-ri babesa kentzen diola, eta, betiere, justifikazio hori arrazoi soziolinguistikoetan babestu beharko litzateke, ez bestelakoetan.

Euskarari buruzko Foru Legearen beraren atarikoak modu adierazgarrian dioen bezala “ondare hori ezin da babestu eta ez da babestu behar ere hizkuntzen arteko borroka edo aurkaritzaren bidez”. Atarikoak, hizkuntzen arteko gatazkak aurreikusita, honako hau dio:

“Hizkuntza fenomenoaren izaera dinamikoak eta bertan parte hartzen duten faktoreen konplexutasun eta aniztasunak etengabeko gorabeherak sortu dituzte historian barna komunitateetako hizkuntzen zabalera eta indarrari dagokienez. Batzuen hedakuntza eta besteen atzerakada, batzuetan hizkuntzaz kanpoko arrazoiek eragina, dudarik gabe nabarmenenak dira. Aldaketa haue- tan, maiz komunikazioaren oinarri direnen kontra-ko jarrerak izan dute esku. Jarrera hauek, hizkun- tzetan arrazoirik gabe elkarrengandik

urruntzeko indarra aurkitzen dutenek, edo hizkuntz aniztasu- nak berekin daukan barne-barneko aberastasuna ikusteko gauza ez direnek bultzatu dituzte.”

Euskarari buruzko 1986ko Foru Legeak, bere bilakaeran, bi aldaketa izan ditu, biak ere euskara- rekiko errespetuko, babeseko eta sustapeneko aurreikuspenak handitzekoak –ez murriztekoak–:

- 2010ean, eremu mistoan beste lau udalerrri sartu ahal zitezten (azkenean, hiru izan ziren, uda- len autonomia dela eta); eta
- 2015ean, euskararen irakaskuntza eremu ez- euskaldunean zabaltzeko, bereziki sare publikoko ikastetxeetan.

Halaber, Euskarari buruzko Foru Legeak 5.2 artikuluan jasota dauka eremu euskaldunaren, eremu mistoaren eta eremu ez- euskaldunaren esparru geografikoak berrikusi ahal izanzen direla. Artikulu horrek honakoa ezartzen du: “Aurreko ata- lean zehaztutakoa berrikus daiteke, Nafarroako Foru Eraentza Berrezarri eta Hobetzeari buruzko Lege

Organikoaren 9. eta 20.2 artikuluetan ezarri- tako prozedurari jarraikiz”.

Egia da foru legeak “berrikusi” terminoa erabil- tzen duela, eta ez “zabaldu” eta, horrenbestez, pentsa litekeela aldaketa zentzu batean zein bes- tean egin litekeela. Baina, eremu euskalduna eta eremu mistoa zabaltzea foru legeak berak 1.2 arti- kulan aipatzen dituen helburuekin bat datorren bitartean –hain zuzen ere, testuaren gainerako inspiratzen duten helburuak dira, “ezinbestekoak” baitira–, eremu horiek murrizteak, ezinbesteko hel- buru horietatik urruntzen denez, legegilearen behar besteko justifikazioa eskatzen du, irizpide linguistiko eta errealtate soziolinguistikoa aintzat hartzeko irizpideei begiratuta.

Foru legeak honako hauek ezartzen ditu eus- kararen erabilera eta irakaskuntza bermatzearekin lotutako printzipio gisa: mailakatzea eta errespe- tua, Nafarroako errealtate soziolinguistikokoaren arabera [Euskarari buruzko Foru Legearen 1.2.c) artikulua], eta printzipio horiek “progresiboki” ize- naren pean ere ageri dira artikuluetako testuetan (esate baterako, 10.1, 15.1, 25., 26 eta 27. artiku- luetan). Horrenbestez, legegileak uneoro bere era- bakietan Nafarroako errealtate soziolinguistikoa hartu behar du

aintzat (bai osotasunean bai zati edo eremuetan ere, hau da, euskaraz hitz egiten den herrietan eta taldeetan edo hura berreskura- tzearen alde egiten dutenetan). Eta arrazoi hori bera dela eta, Nafarroako Gobernuaren betebeharrak da aldizka euskararen errealitate soziolinguistikoari buruzko azterlanak egitea eta Parlamentuari horien berri ematea (Euskarari buruzko Foru Legearen 5.3 artikulua).

Hartara, bai legegilearen borondatea, bai Euskarari buruzko 1986ko Foru Legearen espiritua dira Nafarroan euskara mailaka babestu, berreskuratu eta gara dadila, hain zuzen ere modu honetan: herritarrentzat borondatezkoa izanen da, bote-re publikoentzat progresiboa izanen da, eta euskaraz hitz egiten ez duten gainerako herritarrak errespetatu egingen dira. Eremu mistoa zabaltzeko aurreikuspena, jada aipatu den bezala, koherentea da borondate eta izpiritu horiekin, eta ez du justifikazio handirik behar, zeren eta lotuta baitago foru legearen beraren, Konstituzioaren eta Hizkuntzen Europako Gutunaren helburuekin, zeinak jada aipatu baititugu: euskara errespetatu, babestu, berreskuratu, garatu, aberastu eta sustatzea, eta abar.

Aitzitik, eremu mistoa murrizteak (bertan euskara, eskualdeko edo eremu urriko hizkuntza gisa presente dago

edo sustatu beharra dago) legegile-aren justifikazio bat eskatzen du kasu jakin bakoitzean. Eta justifikazio horrek objektiboa izan behar du, behar beste arrazoituta egon behar du eta bakarrik oinarrituko da irizpide linguistikoetan edo errealitate soziolinguistikoarekin lotutakoetan, eta ezin izanen dira aipatu “hizkuntzaz kanpoko arrazoiak”, Euskarari buruzko Foru Legearen atarikoan ederki izendatzen diren bezala, eta are gutxiago foru legearen hartzaile diren administrazioen ezintasun materialaren argudioak edo erdaldunak diskriminatzeari buruzkoak, eskualdeko edo “eremu urriko” hizkuntza bat izaki (izan ere, Eskualdeetako eta Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutunaren 7.2 artikulua onartu egiten du eremu urriko hiztunen aldeko diskriminazio positiboa).

Izan ere, ondoren aipatzen ditugunak gertatzen badira, are zailago gertatuko da pentsatzea udalerri bat eremu mistotik eremu ez-euskaldunera aldatzeko justifikazio egokia edo behar bestekoa badagoela: a) udalerri bat 1986tik eremu mistoan edo eremu euskaldunean egotea; b) udalerri horretan ezarrita egotea edo biztanle euskaldunak edo euskaldunen taldeak, edo pertsona edo toki entitate batzuek hura erabiltzen jarraitu nahi izatea edo haren erabilera berreskuratzearen alde egitea; eta c) Nafarroako

Gobernuaren azterlanik ez egotea, berriki egindakoa, behar beste frogatzen duena udalerrri horretako errealtate soziolinguistiko eskusiboki elebakarra dela, euskaldunak desagertzearen ondorioz, halako moduz non “era- bilera tradizionala” deitutakoa hautsi baita.

Euskarari buruzko Foru Legeak 1986an jada babes maila bat eman zion euskarari eremu euskalduneko eta eremu mistoko udalerrietan, eta, horrenbestez, beheragoko maila baterako edozein aldaketak puntu horretan adierazitakoa hartu beharko luke kontuan. Ingurumena babestearen arloan autonomia erkidegoetako legediak estatuko legediak ezartzen dituzenez gainerako babes- arauak ezar ditzakeen bezala (Konstituzioaren

149.1.23.a artikulua) –ezin du, beraz, babes-maila txikiagoa ezarri– edo hirigintza-araudi batek kultur ondasun baterako babes-maila bat ezar dezakeen bezala, baina babes-maila hori a posteriori ezin behera dezakeen bezala behar adinako justifikazioa eduki gabe, horrek berekin dakarrelako aldaketa hori zuzenbidez deuseza dela (Auzitegi Gore-naren 2010eko apirilaren 21eko epaia), foru legegileak ere ezinen luke euskararen babes- maila beheratu neurri hori behar adina eta objektibo botasunez justifikatu gabe.

Horrekin, ez dugu esan nahi Euskarari buruzko Foru Legearen eremuen araberako banaketa ezin alda daitekeenik eta udalerrri jakin batek betiko egon iraun behar duenik eremu mistoan eremu ez- euskaldunera aldatzeko aukerarik eduki gabe.

Konstituzio Auzitegiaren martxoaren 17ko 56/2016 epaiak adierazten duen bezala –Aragoiko hizkuntzen eta hizkuntza modalitate propioen era- bilerari, babesari eta sustapenari buruzko Aragoi- ko Gorteen maiatzaren 9ko 3/2013 Legeari buruz ari dela– “oinarrizko baldintza bat da, printzipio demokratikoari lotua, iraganeko legegileak ezin duela etorkizuneko legegilea lotu eta, horrenbes- tez, ez dagoela legea mantentzeko edo haren babesean sortutako egoera juridikoen ukiezintasun- nerako eskubide orokorrik. Eta segurtasun juridi- koaren printzipioak edozein zuzenbideko estatutan ezartzen duen arren arauen segidak baldintza bartzuk bete behar dituela, baldintza horien artean ez dago erreforma gutxiesgarriaren debekuarena. Espainiako Konstituzioaren 9.3 artikulua, segur- tasun juridikoa bermatzeaz batera, debekatzen duena ez da banakako eskubideen aurkakoak diren edo haiek murrizten dituzten zehapen-xeda- penen aldaketa, baizik eta haien atzeraeragina; eta xedapen horiei dagokienez, 9.3 artikulua

debekatzen duena da lege berriak eragina izan dezala aurreko egoeretan jada sortu diren efektu juridikoetan, halako moduz non eskubide horietan izandako eragina, etorkizunerako proiektioari dagokionez, ez baita izanen atzeraeraginaren esparru zorrotzekoa.

Adierazi nahi duguna da udalerrri bat eremu mistotik eremu ez-euskaldunera pasatzeko aldake- ta bat gertatuko balitz, hori behar beste justifikatu beharko lukeela legegileak, arrazoi hertsiki sozio- linguistikoetan oinarritu beharko litzatekeela eta ez lukeela izan beharko kultur ondarearen babesa eta sustapena direla-eta Konstituzioak, Nafarroako Foru Eraentza Berrezarri eta Hobetzeari buruzko Lege Organikoak eta Eskualdeetako eta Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutunak ezartzen dituzten helburuen aurkakoa.

Hartara, adibidez, ez litzateke Euskarari buruz- ko Foru Legearen helburuen aurkakoa, ez eta Eskualdeetako eta Eremu Urriko Hizkuntzen Euro- pako Gutunaren aurkakoa ere, Nafarroako Parla- mentuak erabakitzea udalerrri bat eremu mistotik eremu ez-euskaldunera pasa dadila, parlamentu horrek ikusten badu, zalantzarik gabeko moduan eta zientifikoki, euskaraz badakien edo erabiltzen duen giza talderik, populaziorik edo entitaterik ez dagoela eta, gainera,

egiaztatzen badu herritar ia guztiek edo gehien-gehienek ez dutela euskararen erabilera berreskuratu nahi, eta hori zuzenean edo bere ordezkarien bitartez adierazia dutela.

VI

ASKEN GOGOETAK

**Defensor del Pueblo
de Navarra**
Nafarroako Arartekoa

VI. Asken gogoetak.

Txosten hau ahal bezain laster egin dugu, berehala eta zuzenean, Nafarroako Parlamentuak urgentziaz eskatu baitigu. Hura egiteko, oinarri hartu dugu Eledunen Batzarraren eskaera, III. puntuan adierazitako modulazioarekin, eta hura osatu dugu hedabideetan argitaratzen joan den eta jakin ahal izan dugun informazioarekin.

63

Nolanahi ere, erakunde honek errespetatu egingo du, hala behar baitu, talde parlamentario eta foru parlamentari guztiek eztabaida honetan aipatzen den gaiari buruz daukaten jarrera, bai eta, kasua bada, Euskarari buruzko Foru Legea aldatzeko foru lege proposamena onesteari buruz izan dezaketen jarrera ere, eta gogoeta politiko orotatik kanpo dago.

Erakunde honek txostena Nafarroako Parla-
mentuak eskatu-
ta eman du, bere independen-
tziarekin eta autonomiarekin
eta bere jakinduria leialean oinarrituz,
betiere txostenaren
helburuari aplikatzekoa zaiola jo
duen antolamendu juridi-
koa-
ren ikuspuntutik eta hari guztiz lotuta.

Iruñean, 2017ko maiatzaren 23an

Nafarroako Arartekoa
Francisco Javier Enériz Olaechea

64

**Defensor del Pueblo
de Navarra**
Nafarroako Auzarategia

the 1990s, the number of people in the UK who are aged 65 and over has increased from 10.5 million to 13.5 million, and the number of people aged 75 and over has increased from 4.5 million to 6.5 million (Office for National Statistics 2000).

There is a growing awareness of the need to address the needs of older people, and the need to ensure that the health care system is able to meet the needs of older people. The Department of Health (2000) has published a strategy for older people, which sets out the government's commitment to older people and the need to ensure that the health care system is able to meet the needs of older people.

The strategy for older people is based on the following principles: (1) older people should be able to live independently in their own homes; (2) older people should be able to access the health care services that they need; (3) older people should be able to participate in the decisions that affect their lives; (4) older people should be able to live in a safe and secure environment; (5) older people should be able to access the services that they need to live well.

The strategy for older people is based on the following principles: (1) older people should be able to live independently in their own homes; (2) older people should be able to access the health care services that they need; (3) older people should be able to participate in the decisions that affect their lives; (4) older people should be able to live in a safe and secure environment; (5) older people should be able to access the services that they need to live well.

The strategy for older people is based on the following principles: (1) older people should be able to live independently in their own homes; (2) older people should be able to access the health care services that they need; (3) older people should be able to participate in the decisions that affect their lives; (4) older people should be able to live in a safe and secure environment; (5) older people should be able to access the services that they need to live well.

The strategy for older people is based on the following principles: (1) older people should be able to live independently in their own homes; (2) older people should be able to access the health care services that they need; (3) older people should be able to participate in the decisions that affect their lives; (4) older people should be able to live in a safe and secure environment; (5) older people should be able to access the services that they need to live well.

The strategy for older people is based on the following principles: (1) older people should be able to live independently in their own homes; (2) older people should be able to access the health care services that they need; (3) older people should be able to participate in the decisions that affect their lives; (4) older people should be able to live in a safe and secure environment; (5) older people should be able to access the services that they need to live well.

The strategy for older people is based on the following principles: (1) older people should be able to live independently in their own homes; (2) older people should be able to access the health care services that they need; (3) older people should be able to participate in the decisions that affect their lives; (4) older people should be able to live in a safe and secure environment; (5) older people should be able to access the services that they need to live well.

**Defensor del Pueblo
de Navarra**
Nafarroako Arartekoa